

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2018/2019. година

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака, које треба решити за **120** минута.
- Сваки задатак пажљиво прочитај, размисли о томе шта се у задатку тражи и о начину на који треба да га решиш (заокруживање, повезивање, подвлачење, дописивање и друго).
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати *именица*, а не *им.*, или *локаџив*, а не *лок.* и слично).
- Попуни тест **хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговори написани хемијском оловком не смеју се прецртавати нити исправљати.
- Одговор који је написан само графитном оловком неће бити признат.
- У квадрат који се налази са десне стране задатка немој ништа уписивати. То је простор у који ће прегледачи уписати број бодова. На овој и последњој страни такође немој ништа уписивати.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи да не би ометао рад других.

Желимо ти много успеха у раду!

Прочитај одломак из *Дневника* Ане Франк, а затим одговори на захтеве.

Субота, 15. јул 1944.

Најдража Кети,

Из библиотеке смо добили књигу изазовног наслова *Шта мислиш о савременој девојци*. Данас бих волела да ти пишем о томе.

Ауторка критикује „данашњу омладину” од главе до пете, мада је не одбацује као „гомилу безнадежних случајева”. Напротив, верује да млади могу да саграде већи, бољи и лепши свет, али и да се баве површним стварима не размишљајући о правој лепоти.

У неким одељцима осетила сам као да ауторка своју осуду усмерава право на мене, те сам баш зато коначно пожелела да пред тобом оголим душу и одбраним се од тог напада.

Једна моја изузетна карактерна црта очигледна је свакоме ко ме иоле дуже зна: умногоме познајем саму себе. Шта год да радим, могу себе да посматрам као неку непознату особу. Могу да станем наспрам свакодневне Ане и, без икакве пристрасности и изговора, посматрам шта она ради, и добро и лоше. Та свест о себи самој никад ме не напушта, а кад год нешто изустим, помислим: „Требало је то другачије да кажеш”, или: „Баш је како треба.” Себе осуђујем на толико разних начина да почињем да увиђам истину у очевој изреци: „Свако дете мора само себе да васпита.” Родитељи могу само да саветују своју децу или да их упуте у правом смеру. Али, на крају, људи сами обликују свој карактер. Поред тога, суочавам се са животом изузетно храбро. Осећам се тако снажном и способном за ношење бремена, тако младом и слободном да раширим крила! Кад сам то први пут схватила, било ми је драго, пошто то значи да ћу лакше поднети ударце које ми живот тек спрема. [...]

„У дубини душе, млади су усамљенији него стари.” То сам једном прочитала у некој књизи и урезало ми се у памћење. Колико ја видим, то је тачно.

И ако се сад питаш да ли је овде теже одраслима него деци, одговор је – не, таман посла. Старији људи имају мишљење о свему и сигурни су у себе и своје поступке. Двапут је теже нама младима да очувамо своје мишљење у времену када се идеали ломе и уништавају, кад преовладава најгора страна људске природе, кад сви сумњају у истину, правду и Бога. [...] Ипак, још верујем да су људи у суштини стварно добри.

Уопште нисам способна да изградим живот утемељен на хаосу, патњи и смрти. Видим да се свет полако претвара у дивљину, чујем да се примиче грмљавина која ће једног дана уништити и нас, осећам патње милиона. А ипак, кад погледам у небо, некако осетим да ће се све променити набоље, да ће се и ова суровост окончати, да ће се опет вратити мир. У међувремену, не смем одбацити своје идеале. Можда ћу једног дана моћи и да их остварим!

Твоја Ана М. Франк

1. Шта је Ану подстакло да размишља о себи?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) брига за породицу
- б) сећање на другарице
- в) жеља за заљубљивањем
- г) читање једне књиге

2. Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења наведеног одломка из *Дневника* Ане Франк.

- а) Ауторка књиге *Шта мислише о савременој девојци* верује да би млади могли да промене свет када би више размишљали о свакидашњици, а мање о истинској лепоти.
- б) Ана Франк је осетила потребу да пише у дневнику о прочитаној књизи зато што је желела да се одбрани од тврдњи које је доживела као да ауторка њу оптужује.
- в) Мишљење Аниног оца да „свако дете мора само себе да васпита” подразумева да су за васпитање и обликовање карактера особе најбитнији самопосматрање и самокритичност.
- г) Због тога што се рано суочила са животним тешкоћама, Ана Франк има песимистички став према човеку и свету и мисли да очајање увек надвладава.
- д) Према Анином мишљењу, младима је теже да очувају своја уверења о животним вредностима јер су лакомислени, бунтовни и озлојеђени.
- ђ) Ана Франк је с једне стране испуњена слутњама о свеопштем страдању, а с друге стране веровањем да ће ускоро ипак завладати мир.

3. Заокружи слово испред **врсте речи** којој припада подвучена реч у наведеној реченици.

Старији људи имају мишљење о свему.

- а) именица
- б) придев
- в) прилог
- г) глагол

4. Коју **службу** (функцију) има подвучена синтагма у следећој реченици?

Млади могу да саграде већи, бољи и лепши свет.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) граматички субјекат
- б) прави објекат
- в) атрибут
- г) логички субјекат

5. Подвучи личну заменицу за прво лице једнине.

Једна моја изузетна карактерна црта очигледна је свакоме ко ме иоле дуже зна: умногоме познајем себе.

6. Одреди **врсту синтагме** која је подвучена у следећој реченици.

Поред тога, суочавам се са животом изузетно храбро.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) именичка синтагма
- б) глаголска синтагма
- в) придевска синтагма
- г) прилошка синтагма

7. У следећој реченици употребљен је глагол *рашириџи*, који је настао од делова **раз-** и **ширити**. Напиши које су се **гласовне промене** притом одиграле.

Осећам се слободном да раширим крила.

Гласовне промене:

8. Одреди **врсту** подвучене **зависне реченице** у наведеном примеру.

Видим да се свет полако претвара у дивљину.

Одговор: _____

9. Одреди **значење** подвучене **речи** у одломку из дела *Небеска река* Гроздане Олујић.

Текле реке, свака по своме: нека на исток, нека на запад, а нека с планине право у море. Па, и куда би? Велика Речна Мајка спокојно је надгледала рађање нових река, унапред им одређујући ток.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **спокојно** значи:

- а) забринуто;
- б) поносно;
- в) савесно;
- г) мирно;
- д) радосно.

10. Заокружи слово испред **имена** оне **личности** на коју се односи наведени део биографије.

Живео је крајем XVIII и почетком XIX века. Први је поједноставио тадашњу српску азбуку. Био је познат и као теолог, песник и преводилац. Године 1810. објавио је дело *Сало дебелоја јера либо азбукойроѿрес*.

- а) Вук Стефановић Караџић
- б) Ђуро Даничић
- в) Доситеј Обрадовић
- г) Сава Мркаљ

11. Заокружи слово испред реченице која је написана у складу с правописним **правилем о писању великог слова**.

- а) За овај Божић пожелео сам да добијем Његошев *Горски вијенац*.
- б) За овај божић пожелео сам да добијем Његошев *Горски вијенац*.
- в) За овај Божић пожелео сам да добијем Његошев *Горски Вијенац*.
- г) За овај божић пожелео сам да добијем Његошев *Горски Вијенац*.

12. Упиши **запете** тамо где је то неопходно у наведеним реченицама.

1. Иако је тада био далеко од Србије Милош Црњански пише *Ламенић над Београдом* једну од наших најпознатијих поема.
2. Човек је победник како рече једном сам песник ако успе да пронађе простор среће у својој души.

13. Заокружи слово испред **имена књижевника** на кога се односе наведени биографски подаци.

Један је од најзначајнијих стваралаца српске књижевности, писао је песме и за децу и за одрасле. Најпознатија је његова песничка збирка *Ђулићи*, а чувене су и песме *Свейли њрбови*, *Песма о њесми* и друге. Оснивач је часописа за децу *Невен*.

- а) Бранко Радичевић
- б) Ђура Јакшић
- в) Војислав Илић
- г) Јован Јовановић Змај

14. Прочитај одломак из народне бајке *Баш-Челик*, па одговори на питање.

Сјутрадан, кад Баш-Челик оде, царевић опет дође жени својој да чује шта је дознала, а жена му све каже. Онда царевић отиде управо зетовима, а они га једва дочекају да чују ђе је Баш-Челиково јунаштво, па се одмах дигну и са царевићем отиду. Кад тамо дођу у ону планину, пуште орлове да лове лисицу, а лисица побегне у једно језеро [...] и претвори се у утву шестокрилу, али соколови одмах за њом и одандје је изагнају; онда она полети у облаке па почне бјежати, а змајеви за њом!

Који **облик казивања** преовлађује у наведеном одломку?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) приповедање
- б) описивање
- в) дијалог
- г) монолог

15. Прочитај одломак из романа *Орлови рано леће* Бранка Ћопића и одговори на захтев.

Први се на видику појавио Ђоко Потрк. Јурио је друмом као да га вија рој пчела, бијесно псето или какав Глигорије црквењак с тољагом на рамену.

– Стој! – испаде преда њ дугачки Стриц, а захуктали Ђоко, прије него се могао зауставити, још двапут оптрча око Стрица и тек онда застаде још увијек поцупкујући и подвикну:

– О-оп, сто-ој!

– Тебе данас истукоше, а? – приупита Стриц.

– Измлатише, брате, све по ногама, по мојим брзим трчаљкама! – весело дочека Ђоко и обазрије се као да му је учитељ још за петама. – Како ли само тако брзо до тебе стиже тај глас, брже него ја сам?

– А би ли ти пошао са мном на једно мјесто гдје неће бити туче и батина? – лукаво зашкиљи Стриц.

– Ево ме одмах! О-оп! – и Ђоко појури друмом.

– Еј, стој, куда ћеш?

– Па тамо гдје не туку! – викну Ђоко враћајући се трком.

– А гдје је то?

– Да, збиља, нијеси ми још ни казао. Гдје је?

Кад му Стриц исприча за Јованчета и за Тепсију, Ђоко само весело подврисну и стушти се путем у правцу Прокина гаја.

– О-оп, јуриш у хајдуке!

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

Ђоко Потрк показује да је брзоплет:

- а) када брзо бежи од црквењака Глигорија;
- б) када донесе одлуку а није саслушао цео план;
- в) када у трку два пута обилази око Тепсије;
- г) када се веома опрезно прикључи дружини.

16. Испред сваког подвученог примера напиши **број** одговарајуће **стилске фигуре** коју уочаваш у том примеру. Називи две стилске фигуре су вишак.

<p>— <u>У мом срцу поноћ.</u> У њој каткад тиња Мис'о да још живиш, мој пределе млади. Моја лепа звезда, мајка и робиња, Боже! Шта ли данас у Србији ради?</p>	<p>1 – персонификација 2 – метафора 3 – контраст 4 – градиција</p>
--	--

— Ливада крај реке сања.
Зрикавци тужно зричу.
Помрлих трава душе
још лебде врх откоса
што се лагано суше.

17. Прочитај лирску народну песму *Јабланова моба*, па одговори на захтев.

Или грми, ил' се земља тресе,
Или бије море у брегове?
Нити грми, нит' се земља тресе,
Нити бије море у брегове,
Већ то језди Јабланова моба:
Пред њоме је Јаблан на коњицу,
У руци му струк бела босиљка,
Руком маше, босиљак мирише:
„Лако, лако, моја силна мобо!
Сама ми је госпођа код двора,
Неће знати да је силна моба,
Већ ће мислит' да је турска војска
Млада, луда, поплашиће ми се,
Танка, витка, преломиће ми се.”

моба – народни обичај у којем суседи добровољним радом узајамно помажу једни другима

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

Јабланове речи исказују:

- а) наредбу да се ради брже док не стигне турска војска;
- б) страх од кише и непогода које ће покварити посао;
- в) надменост властелина што је окупио велику мобу;
- г) његову стрепњу од могућег доласка турске војске;
- д) његову љубав и бригу за младу и нежну супругу.

Сада ћеш решавати 18, 19. и 20. задатак тако што ћеш у неколико реченица одговорити на захтеве.

Прочитај одломак из драме *Бој на Косову* Љубомира Симовића. Док читаш, обрати пажњу на то шта Милица говори о српској властели.

МИЛИЦА:

Прича се да је турска војска тако велика да се чује два сата пре него што се види!

ЛАЗАР:

Пред турском најездом, Срби из свих земаља

Склањају главу овде, у Моравску Србију!

Она је наше последње уточиште!

Ми са Мораве бежати немамо куда!

Ми друге земље, до ове на Морави, немамо!

А ову, коју имамо, ваља нам бранити!

МИЛИЦА:

А с ким ћеш да је браниш?

ЛАЗАР:

Бранићу је, ако треба, и сам!

МИЛИЦА:

Сам немаш снаге,

А над снагама других немаш власти!

Погледај како се Србија поцепала!

Погледај шта раде српски великаши!

Пре би због власти пристали да се потурче,

Него да ударе с тобом по Турцима!

Шта да сабереш, кад се све расипа?

Обичан челник, као да је цар,

Склапа уговоре са другим државама!

Цареву царину наплаћује царев коњушар!

Кесарош купује новац са својим ликом!

Свако жели да буде неки краљ,

Да на празну главу стави круну!

Нек је мала ко напрстак, ал' нек је круна!

[...]

Свако село је постало престоница!

[...]

Данас је више краљева него сељака!

[...]

И ти са том саможивом, и властољубивом,

И празноглавом гомилом скоројевића,

Којој је више стало до своје круне,

До своје плехане круне, него до земље,

Зар ти с њима мислиш сутра пред Мурата?

ЛАЗАР:

А шта друго да радим? Да се покорим?

МИЛИЦА:

Зашто ниси пробао да преговараш?

ЛАЗАР:

Онај ко је потегао онолику војску,

И ко је превалио онолики пут,

Више не може да преговара о миру!

[...]

То што си говорила о српској властели...

МИЛИЦА:

Да нећеш да кажеш да сам претерала?

ЛАЗАР:

Нажалост, ниси!...Они не виде

Да се овде не ради само о Турцима!

Нити само о границама и крунама!

МИЛИЦА:

Плашим се, Лазаре, да ни ја не разумем...

Шта то на Косову треба да се докаже?

Да нас Бог није заборавио?

Ил' да ми нисмо заборавили Бога?

ЛАЗАР:

Пењући се, или силазећи, не знам,

Али сада смо стигли на Косово!

А Косово је раскрсница и вага!

МИЛИЦА:

Каква раскрсница? Каква вага?

ЛАЗАР:

Косово је вага на којој се мери

Хоће ли нас бити, или неће!

Какву **функцију** у обликовању Лазаревог лика имају Миличине речи о српској властели?

Напиши одговор који је:

18. целовит и заснован на тексту;

19. састављен од јасних, разумљивих и граматички исправних реченица;

20. у складу с правописним правилима српског језика.
